

Vindkraftsetablering i Sydost

Hinder och förslag på lösningar

DISKUSSIONSUNDERLAG

Augusti 2022

Dokumentinformation

Titel:	Vindkraftsetablering i Sydost - hinder och förslag på lösningar
Författare:	Rapporten är sammanställd av Länsstyrelsen i Kronoberg. Vid frågor om rapporten kontakta: Per-Anders Persson, per-anders.persson@lansstyrelsen.se eller Anette Olsson, anette.olsson@lansstyrelsen.se
Utgivare:	Energikontor Sydost
Med stöd från:	Energimyndigheten
Utgivet år:	2021, uppdaterad augusti 2022

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning	4
2. Inledning	6
3. Hinder vid vindkraftsetablering	8
3.1. Hinder framförda vid intervjuer	8
3.2. Hinder inom vindkraftsansökningar	10
3.2.1. Kommunal tillstyrkan.....	12
3.2.2. Hinder till havs i Blekinge.....	13
4. Förslag på möjliga lösningar	14
5. Resultatdiskussion	16
5.1. Hinder framkomna via intervjuer	16
5.2. Hinder framkomna vid ärendegranskning.....	17
5.3. Förslag på möjliga lösningar framkomna via intervjuer	17
6. Andra studier och insatser.....	19

1. Sammanfattning

Länsstyrelsen i Kronobergs län har under 2021 deltagit i projektet "Fånga vinden i Sydost". En av projektets huvudleveranser är rapporten "Vindkraftsetablering i Sydost - hinder och förslag på lösningar" för de tre länen Blekinge, Kalmar och Kronoberg.

Projektet är finansierat av Energimyndigheten och syftar till att identifiera samexistenslösningar vid etablering av vindkraft i de tre länen. Genom intervjuer och analys av vindkraftsärenden på länsstyrelsenivå har vindkraftens hinder respektive förslag på lösningar identifierats i Sydost. Längre fram i projektet kommer dialogmöten att genomföras där åsiktsskillnader ska mötas och samexistenslösningar diskuteras vidare.

Rapporten presenterar dels ett antal hinder som uttryckts i intervjuer av offentliga, privata och ideella aktörer, dels förslag på möjliga lösningar.

Sex kategorier av hinder som framkommit vid intervjuer:

- Kommunal planeringsprocess
- Försvarets intressen
- Ansökningsprocesser
- Förankring och lokalt engagemang
- Natur- och kulturmiljö
- Elnätsinfrastruktur

Hinder på lokal nivå är exempelvis kommunalt tillstyrkan, dåliga vindbruksplaner och avsaknad av ekonomiska incitament. På regional och nationell nivå nämns exempelvis svårigheten att ha dialog med Forsvarsmakten, detta gäller särskilt Blekinge län. Tillståndprocessen beskrivs som oförutsägbar, långdragen och med oproportionerligt höga utredningskrav. Människors känsla av orättvisa och avsaknad av kompensation för det intrång som vindkraften gör är exempel, men även effekter av att media rapporterar utan helhetsbild. Vindkraftens påverkan på natur- och kulturvärden beskrivs som delvis okänd och det tas ibland alltför stor hänsyn till dessa. Slutligen ska nämnas hinder kring elnätskapacitet för valt geografiskt område.

Fyra kategorier av hinder som framkommit i en analys av vindkraftsärenden:

- Återtagna ansökningar
- Kommunal tillstyrkan medges ej
- Ansökningstekniska skäl
- Artskydd

Rapporten visar även förslag till lösningar för samexistens riktade till regionala eller nationella myndigheter, kommuner och organisationer i länen samt till verksamhetsutövare som avser bygga vindkraft. Förslagen på samexistenslösningar utgör underlag för det fortsatta arbetet med vindkraft i länen och är något som de olika aktörerna kan arbeta vidare med.

Fyra kategorier av förslag på möjliga lösningar:

- Ekonomiska incitament
- Förbättrad ansökningsprocess
- Dialoger och kunskapsöverföring
- Ökad samordning

Möjliga lösningar för samexistens handlar om ekonomiska incitament, exempelvis lokal energiskatt eller bygdepeng. Processen för kommunal tillstyrkan kan göras mer tillgänglig och tydlig, samtidigt som begränsningar för överklaganden är ett annat förslag. Gällande dialoger och kunskapsöverföring nämns exempelvis bättre information och dialog mellan olika intressen som kan mötas på en och samma arena. Avslutningsvis, värt att nämna är förslag på lösningar gällande samverkan mellan aktörer, exempelvis Forsvarsmaktens motiv till avslag kombinerat med möjliga samverkanslösningar.

Vindkraftverk i Kalmar län.

2. Inledning

Bakgrund

Denna rapport är framtagen inom projektet "Fånga Vinden i Sydost". Det är ett projekt som Energikontor Sydost projektleder med länsstyrelserna i Blekinge, Kalmar och Kronobergs län som projektdeltagare. Projektet har finansierats av Energimyndighetens program "Lokala och regionala insatser för förnybar elproduktion". Rapportens syfte är att redovisa hinder och förslag på lösningar för vindkraftsetablering som framkommit vid intervjuer respektive granskning av ansökningar för vindkraftsanläggningar i sydostlänen.

Rapporten utgör i sig ett generellt kunskapsunderlag men ska också fylla en roll i de dialogmöten som projektet genomför med olika aktörer inom vindkraftsområdet. Syftet är att diskutera rapportens resultat och förankra förslagen till lösningar, i syfte att hitta samexistenslösningar för en fortsatt vindkraftsutbyggnad.

Metod

Totalt har 23 intervjuer genomförts, varav 13 tjänstepersoner (7 kvinnor och 6 män), 8 projektörer (2 kvinnor och 6 män), två större markägare (2 män) och en styrelseledamot för regional naturskyddsförening (1 man). Intervjuerna är genomförda i halvstrukturerad form där fasta intervjufrågor vid behov kompletterades med följdfrågor. Följande två öppna frågor har ställts:

1. Vilka hinder har du erfarenhet av vid etablering av vindkraft?
2. Vilka möjliga lösningar ser du vid etablering av vindkraft?

Intervjupersonerna gavs möjlighet att fritt lägga till information, oberoende av våra frågor. Det gav större möjlighet att förstå ämnet ur intervjupersonernas perspektiv. Varje intervjutillfälle var i genomsnitt 30 minuter långt och två personer deltog från projektorganisationen vid varje intervju. Intervjuerna genomfördes i princip alltid via webmöten, undantagsvis via telefon.

Granskning har skett av ansökningar om vindkraftsanläggningar som inte fått bifall eller som har avbrutits av andra skäl. Ansökningar om vindkraftsanläggningar som inkommit till länsstyrelserna i Kalmar, Blekinge eller Kronobergs län har samlats in genom myndigheternas diariesystem. De ansökningar som inte nått ända fram har granskats för att efterforska vilka hinder som varit aktuella i respektive ärende. I några fall har skälet till en återkallad ansökan ej framgått i diariesystemet. I de fallen har kontakt med de sökande ägt rum.

Vi vill rikta ett tack till er som medverkat i intervjuerna och som på andra sätt har bidragit till denna faktaisamling.

Avgränsningar

Totalt har 23 intervjuer genomförts med aktörer involverade i en etableringsprocess för vindkraft; projektörer, kommuner och länsstyrelser, markägare och miljöföreningar. Ambition har funnits att eftersträva en geografisk spridning i de tre länen. Vår ambition var att intervjua även representanter från miljöprövningsdelegationerna i Kalmar eller Skåne. De valde dock att avstå från att delta.

Urvalet av intervjupersoner har baserats på en bedömning av vilka aktörer som har erfarenhet av och inflytande över etableringsprocessen för vindkraft. Två tjänstepersoner från två kommuner i respektive län i någon av rollerna: ansvarig för vindkraftsfrågor, planhandläggare eller strategisk roll i arbetet med kommunens översiktsplan. Två tjänstepersoner från respektive länsstyrelse i någon av rollerna: ansvarig för vindkraftsfrågor, handläggare av vindkraftsärenden eller handläggare för kulturmiljö-, miljöskydds- respektive planfrågor. Åtta företrädare för projektörer från stora, medelstora och små bolag eller ekonomiska föreningar. Två företrädare för större markägare och en styrelseledamot i regional miljöförening. Granskning har skett av diarieförda vindkraftsärenden fem år bakåt i tiden, mellan åren 2016–2020. Att gå längre tillbaka än så bedöms inte vara relevant då de hinder som fanns då inte är lika aktuella idag.

Vindkraftverk i Oxhult

3. Hinder vid vindkraftsetablering

3.1. Hinder framförda vid intervjuer

Resultatet från intervjuerna är uppdelade i sex kategorier och beskrivs nedan.

1. Hinder kopplade till **kommunala planeringsprocesser**

De hinder som bedöms viktigast inom detta område är:

- Tillämpning av kommunalt veto i långtgående planeringsprocesser
- Planering av vindkraftsverk trots olämpligt enligt planering och samråd
- Aktuella vindbruksplaner följs ej av kommuner
- Bristfälliga kommunala vindbruksplaner
- Allmänhetens opposition styr
- Avsaknad av tillräckliga ekonomiska incitament för kommuner

2. Hinder kopplade till **regionala och nationella planeringsprocesser**

De hinder som bedöms viktigast inom detta område är:

- Det saknas nationell plan för vindkraft till havs
- Diskussion om när och hur nyttan överväger den skada som uppstår
- Försvarsmaktens särställning, juridiskt sett
- Avsaknad av motivering vid Försvarsmaktens avslag
- Försvarsmaktens hantering av vindkraftsärenden har resursbrist och låg prioritet
- Försvarsmaktens inställning till vindkraft har över tid blivit allt mer ovillig

3. Hinder kopplade till **ansökningsprocesser**

De hinder som bedöms viktigast inom detta område är:

- Högre krav för vindkraft än andra jämförbara verksamheter
- Det råder varierade kravnivåer i olika delar av landet
- Avsaknad av samordning av geografiskt närliggande ansökningar
- Oförutsägbara och tidsmässigt långa tillståndsprocesser
- Omfattande utredningskrav vid tillståndsansökningar
- Olika riksintressen överlappar varandra

4. Hinder kopplade till **förankring och lokalt engagemang**

De hinder som bedöms viktigast inom detta område är:

- Avsaknad av delaktighet och känsla av maktlöshet hos allmänheten
- Brist på information bidrar till instinktiv reaktion mot förändring generellt
- Avsaknad av kompensationsmekanismer och känsla av orättvisa
- Stort utrymme i media kring motiv och argument som berör
- Avsaknad av plan för genomförande av dialoger med allmänheten

5. Hinder kopplade till **natur- och kulturmiljö**

De hinder som bedöms viktigast inom detta område är:

- Otydlig lagstiftning kring naturvärden
- Naturvärden prioriteras för högt i förhållande till andra värden
- Oförutsägbara utredningar kring arkeologiska fynd
- Avsaknad av forskningsresultat kring påverkan på djurliv

6. Hinder kopplade till **elnätsinfrastruktur**

De hinder som bedöms viktigast inom detta område är:

- Brist på samordning mellan utbyggnad av elnät och vindkraftsutbyggnad
- Avsaknad av tydlig vindkraftsinriktning i de statliga nätföretagens ägardirektiv
- Högre avgifter för ökad överföringskapacitet motverkar ökad produktion

Förtydligande beskrivning av ovanstående kategorier

Hinder kopplade till kommunala, regionala och nationella planeringsprocesser behandlas i kategori 1 och 2.

Avseende kommunala planeringsprocesser handlar hindren i första hand om kommuners arbete kring kommunal tillstyrkan, där finns utmaningar kring frågorna när, hur och varför. Det kan även handla om att politiken väljer att ej följa vindbruksplanens inriktning, där en bidragande orsak kan vara att vindbruksplanerna ofta är inaktuella. Regionala och nationella planeringsprocesser handlar om arbetet kring målkonflikter inom exempelvis biologisk mångfald. Det handlar även om Försvarsmaktens särställning och ointresse till dialog, vilket motverkar lösningar som kunde framkommit i fortsatt dialog.

Hinderbeskrivning nummer 3 och 4 handlar om ansökningsprocesser respektive förankring och lokalt engagemang.

Ansökningsprocessen är oförutsägbar och med långa handläggningstider. Helhetssyn saknas över geografi samtidigt som det är svårt att få grepp om olika intressen och hur samordning kan ske. Förankring och lokalt engagemang handlar till stor del om att människor, ofta med en tidigare känsla av maktlöshet, upplever att de inte har möjlighet att påverka utvecklingen i sin närmiljö. Det tycks saknas konstruktiva dialoger och det verkar också finnas kunskapsbrist kring vindkraftens lokala nyttor.

Hinderbeskrivning nummer 5 och 6 handlar om natur- och kulturmiljö samt elnätsinfrastruktur.

Här handlar det i första hand om påverkan på djurliv, enligt de intervjuade saknas tillgängliga forskningsresultat och utvärderingar. Arkeologiska utredningar kan plötsligt bli aktuellt utan förvarning. Elnätsinfrastrukturen matchar sällan den geografiska önskan om vindkraftsetableringar. Det tycks saknas långsiktig plan för elnätsutbyggnad med syfte att möta behov eller önskan om vindkraftsetableringar.

3.2. Hinder inom vindkraftsansökningar

Vi har även granskat 40 ansökningar för vindkraftsanläggningar som inte burit frukt, under de senaste fem åren, 2016–2020, i de tre länen. Granskningen omfattar 17 ärenden i Kalmar respektive 23 ärenden i Kronobergs län. I Blekinge län har det under denna tidsperiod inte ansökts om några vindkraftsanläggningar. Under samma period har cirka 10 ansökningar om vindkraftsetableringar godkänts. Det gör att andelen beviljade ansökningar ligger på ungefär 20 procent tillsammans för Kalmars och Kronobergs län. Nationell nivå ligger på ungefär 40 – 50 procent beroende på tidsintervall.

Källa: <https://svenskvindenergi.org/wp-content/uploads/2021/04/Statistisk-granskning-av-Jan-Darpos-rapport-2021-04-21-slutlig-1.pdf>

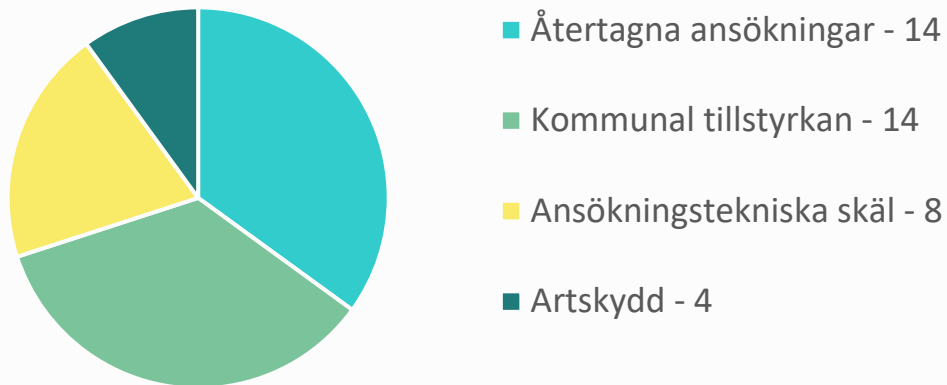
Som en jämförelse vill vi här lyfta fram siffror framtagna av Svensk vindenergi, "Statistik om land- och havsbaserad vindkraft 2014 till 2021" där i stället andelen beviljade vindkraftsverk redovisas. Då landar andelen beviljade vindkraftsverk på 44 procent i Kalmars och Kronobergs län. Det är endast en procentandel under den nationella nivån.

Källa: [Statistik-om-vindkraft-2014-2021-Svensk-Vindenergi-1.pdf \(svenskvindenergi.org\)](https://svenskvindenergi.org/wp-content/uploads/2021/04/Statistik-om-vindkraft-2014-2021-Svensk-Vindenergi-1.pdf)

Kalmar och Kronoberg avviker alltså stort från nationell nivå när det gäller antalet beviljade ansökningar, men inte särskilt mycket när det gäller andelen beviljade vindkraftsverk. Anledningen till detta kan bland annat vara att de ansökningar som nekats omfattat ett mindre antal vindkraftsverk och det då inte påverkar antalet verk i så stor utsträckning. De projekt som beviljats har alltså varit relativt stora.

Att Blekinge län avviker från de Kalmar och Kronobergs län när det gäller antal tillståndsärenden kan bero på ett flertal orsaker, men en som framförts i intervjuerna är Försvarsmaktens tydliga ställningstagande i tidigare ansökningar i länet och den relativt sett stora geografiska omfattningen av Försvarsmaktens skyddsområden i Blekinge. Dock har det under de senaste åren avgjorts två uppmärksammade tillståndsprocesser när det gäller vindkraft till havs, projekt; Blekinge Offshore och Taggen. Se beskrivning av dessa två projekt under "Hinder till havs i Blekinge". Projekten startade dock före 2016 varför de inte är med i denna del av rapporten.

Ansökta vindkraftsanläggningar som ej färdigställts 2016-2020

Hinder inom Kalmar och Kronobergs län följer här:

Kalmar län

Hinder i form av återtagna eller ej fullföljda ansökningar:

- Ändrade förutsättning för elpriser, grannprojekt, reducering av projektet 3
- Byggstart ägde ej rum innan tillståndstiden gick ut 2
- Besked om att kommunal tillstyrkan ej skulle ges 1

Hinder i form av avslagna ansökningar:

- Ingen kommunal tillstyrkan 4
- Ansökan om förlängd igångsättningstid nekades 4
- Artskydd, fladdermus och örn 2
- Ansökan om ändring av säkerhet nekades 1

Kronobergs län

Hinder i form av återtagna eller ej fullföljda ansökningar:

- Uppgifter framkom i samråd som gjorde att processen avstannade 5
- Byggstart ägde ej rum innan tillståndstiden gick ut 3
- Elnätsbegränsning, hög kostnadsbild och osäker tidsplan 1

Hinder i form av avslagna ansökningar:

- Ingen kommunal tillstyrkan 9
- Samrådsprocessen godkändes ej 2
- Artskyddsregler medgav ej tillstånd 2
- Miljökonsekvensbeskrivning godkändes ej 1

3.2.1. Kommunal tillstyrkan

En liknande granskning, som utförts av Sveriges television, presenterades den 5 maj 2022. Den visar vilka beslut som kommunerna i Kalmar och Kronobergs län fattat om kommunal tillstyrkan. Granskningen visade att 13 av 19 ansökningar inte tillstyrktes av kommunerna under åren 2017 - 2022. Siffrorna skiljer sig något från det ovan redovisade. Orsaker kan till exempel vara annat årtalsintervall och annan källa. Resultatet är dock samstämmigt med projektets resultat.

Källa: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/smaland/allt-fler-vindkraftsprojekt-stoppas-av-veto-har-sa-de-nej-flest-ganger>

Beslut per kommun:

Hultsfreds kommun - 3 beslut 2019, 2020, 2021, tillstyrkan medgavs ej i något fall.

Kalmar kommun - 1 beslut 2017, tillstyrkan medgavs inte.

Ljungby kommun - 4 beslut 2019, 2021, 2021, 2022, i tre av fallen medgavs inte tillstyrkan.

Nybro kommun - 2 beslut 2017 och 2019, i ett av fallen medgavs inte tillstyrkan.

Tingsryds kommun - 3 beslut (år 2017, 2021, 2021), i två av fallen medgavs inte tillstyrkan.

Uppvidinge kommun - 3 beslut, samtliga 2017, i två av fallen medgavs inte tillstyrkan.

Västerviks kommun - 2 beslut för ett och samma projekt, tillstyrkan medgavs 2018 men togs tillbaka av kommunen 2021. Det andra beslutet överklagades av projektören och mark och miljödomstolen gav företaget rätt att bygga vindkraftverken. Detta beslut har inte vunnit laga kraft och kommer eventuellt att överklagas.

Växjö kommun - 1 beslut 2017, tillstyrkan medgavs.

3.2.2. Hinder till havs i Blekinge

Blekinge Offshore

Hösten 2016 beslutade regeringen att inte lämna tillstånd till det havsbaserade vindkraftsprojektet Blekinge Offshore med hänvisning till att de planerade verken inte går att kombinera med Försvarmaktens verksamhet i Hanöbukten. Detta trots att mark- och miljödomstolen ansåg att det var ett tillåtligt projekt. Under projekttiden gjorde projektören flera försök att hitta samexistenslösningar med Försvarmakten utan framgång.

Under 2022 har företaget återupptagit projekteringen av Blekinge Offshore med vissa förändringar av valt område, storlek på och antal vindkraftverk med mera. Försvarmakten har ännu inte yttrat sig över denna nya utformning.

Taggen

Ursprungligen var projektområdet lokaliserat inom både Sölvesborgs och Kristianstad kommuns vatten. 2013 fick projektören Vattenfall ett tillstånd för att bygga 83 vindkraftverk med en höjd på upp till 170 meter. Efter avvaktan med byggstarten sökte Vattenfall om ett ändringstillstånd för att bygga 40 verk med en maximal höjd på 220 meter. Denna gång söktes endast tillstånd inom Sölvesborgs kommun då Kristianstad kommun inte längre var villig att tillstyrka projektet.

I den andra ansökningsprocessen ändrade även Försvarmakten åsikt och ansåg att projektet inte gick att kombinera med dess verksamhet vid Ravlunda skjutfält. Hösten 2019 valde projektören att avbryta vidare utveckling av Taggen.

4. Förslag på möjliga lösningar

Möjliga lösningar framförda vid intervjuer

Vid de intervjuer som genomförts inom projektet har de tillfrågade getts möjlighet att ge förslag på möjliga lösningar. Dessa har indelats i fyra kategorier 1–4 och beskrivs nedan.

1. Förslag till lösning angående **ekonomiska incitament**

De lösningar som bedöms viktigast inom detta område är:

- Låta kommuner få behålla en del av de ekonomiska värden som produceras från vindkraften, exempelvis energiskatt.
- Fördela arrendeersättning över en större yta till fler närboende.
- Erbjuder företagare och privatpersoner att bli andelsägare.
- Undersöka vilka utvecklingsbehov som finns i närområdet och hitta finansiering genom utvecklad "vindpeng".

2. Förslag till lösning angående **ansökningsprocesser**

De lösningar som bedöms viktigast inom detta område är:

- Försvarsmakten behöver motivera avslag tydligt för att möjliggöra för alternativa lösningar.
- Utveckla kommunal planeringsprocess och begränsa kommunal tillstyrkan, exempelvis gällande tidsramar och enbart omfatta markfrågan.
- Förenkla regelverket genom att minska antalet ansökningsprocesser.
- Tydliggöra kommunala vindkraftsplaners juridiska funktion.
- Begränsa rätten till överklagande, exempelvis prövningstillstånd eller avgift i lägre instanser.
- Ge vindkraftens klimatnytta en större tyngd i bedömningen, både i kommunernas beslut och i tillståndsprövningsprocessen.

3. Förslag till lösning angående **dialoger och kunskapsöverföring**

De lösningar som bedöms viktigast inom detta område är:

- Skapa en arena för tidig dialog före samrådsprocessen för ökad förståelse och samexistenslösningar exempelvis mellan länsstyrelse och projektörer.
- Ökat fokus på helhetsperspektiv och nytta/värde i såväl dialoger som media.
- Tydliggöra möjliga dialogsteg genom att erbjuda vägledning.
- Tillgängliggöra generella fakta om vindkraftsetableringar.
- Tydliggöra påverkan och effekter över tid exempelvis påverkan på naturvärden.

4. Förslag till lösning angående **ökad samordning**

De lösningar som bedöms viktigast inom detta område är:

- Ökad samordning mellan statliga myndigheter för effektivare handläggning och tydligare budskap.
- Utvecklad samordning med Försvarsmakten.

- Tydliggöra kopplingar till nationella och regionala miljömål, även Agenda 2030.
- Utveckla rutiner för att lättare förutse behovet av utredningar exempelvis gällande arkeologi.
- Statligt stöd till kommunernas arbete med att uppdatera och utveckla nya vindbruksplaner, liknande stödet kring 2007–2010.

Vindkraftverk utanför Sölvesborg

5. Resultatdiskussion

5.1. Hinder framkomna via intervjuer

Även om resultatet ifrån intervjuerna inte lämpar sig för någon kvantifierad analys, kan den antas ge en god bild över mängden hinder som finns för dagens utbyggnad av vindkraften. Inledningsvis går att konstatera att det ej råder brist på hinder för utbyggnaden av vindkraft. Då detta inte är en kvantitativ, utan kvalitativ undersökning, går det inte utifrån intervjuerna att slå fast vilka hinder som är större eller mindre. Strategiskt viktiga hinder värda att nämna särskilt är:

Kommunal tillstyrkan är ett hinder som påverkar etableringsprocessen på flera olika sätt. Dagens utformning som medger att den kan meddelas när som under etableringsprocessen och även inte är definierad i omfattning skapar en hög nivå av osäkerhet i etableringsprocessen.

Vindbruksplaner utgör hinder och där är det både att de kommunala planerna är inaktuella och att deras roll är ottydligt definierade som lyfts fram.

Olämplig placering är också ett, både självklart och viktigt, hinder. Det är långt ifrån alla etableringar som har de rätta förutsättningarna, efter att data framkommer under etableringsprocessen.

Försvarsmakten nämns också ofta vid intervjuerna. Det är främst avsaknaden av motivering och dialog vid avslag från Försvarsmakten som lyfts som hinder, men även att de verkar ha resursbrist.

Ansökningsprocessen innehåller enligt de intervjuade ett flertal hinder, där en omfattande, tidskrävande och geografiskt varierande krav på underlag sammantaget ger en oförutsägbar och orättvis ansökningsprocess.

Bristande förankring och dialog utgör ett hinder i form av upplevd maktlöshet, som redan finns och som förstärks vid en tänkt vindkraftsetablering. Även avundsjuka på grund av ekonomisk kompensation till andra i närområdet och misstro till utredningar från vindkraftsbolag bedöms som viktiga.

Natur- och kulturmiljö kännetecknas enligt de intervjuade främst av ottydlig lagstiftning och kunskapsbrist och att det leder till att naturvärden prioriteras för högt.

Elnätsinfrastruktur är ett område vars främsta hinder är att ledningsnätet i vissa områden saknar kapacitet att ta emot el från vindkraften. Det finns också strukturella hinder i form av avgiftsmodeller och ägardirektiv som motverkar en utbyggnad av vindkraften.

I en sammanvägd bild är det viktigt att vidta åtgärder som minskar oförutsägbarheten, som idag finns kring exempelvis kommunal tillstyrkan, lagstiftning och tillståndsprocesser. Det är även viktigt att vidta åtgärder som undanröjer strukturella hinder som kunskapsbrist, ägardirektiv och avgiftsmodeller.

5.2. Hinder framkomna vid ärendegranskning

Granskningen av de ej fullföljda ansökningarna ger en nyanserad bild av orsakerna till att alla ansökningar ej når ända fram. Inom detta område går det att göra något mer kvantifierbara bedömningar av resultatet, se cirkeldiagram. En viss försiktighet behöver dock användas vid tolkningen av resultatet. Vindkraftsansökningar är tidsmässigt långa processer med många aktörer involverade, vilka dessutom påverkas av flera faktorer i dess omvärld.

Avvägningar som den sökande gör ser olika ut från fall till fall, vilket kan påverka resultatet. Ett exempel på detta är att orsaken kommunal tillstyrkan återfinns i båda kategorierna ovan. I ett fall har den sökande valt att återkalla sin ansökan redan då de fick information om kommunens kommande ställningstagande. I de andra fallen valde de sökande att låta miljöprövningsdelegationen avslå ansökningen, på grundval av att kommunerna fattat beslut om att inte tillstyrka deras ansökan. Det sistnämnda fallet har kategoriserats till "avslagna ärenden".

Återtagna eller ej fullföljda ansökningar uppgår till ungefär en tredjedel av granskade ärenden och består av ärenden där den sökande valt att inte gå vidare. Den största orsaken är sannolikt att nya uppgifter tillkommit under ansöknings- eller tillståndstiden som medfört förändrade förutsättningar. De skäl som ligger bakom företagets avvägningar framgår inte alltid så tydligt i ansökningarna som analyserats, men de främsta skälen bör ha framkommit i de intervjuer som genomförts inom projektet.

Kommunal tillstyrkan uppgår också ungefär till en tredjedel av granskade ärenden. Tillsammans med återtagna eller ej fullföljda ansökningar står dessa två kategorier för majoritet av skälen, till att ansökningarna inte nått fram till en färdigställd vindkraftsanläggning. De skäl som ligger bakom kommunernas avvägningar framgår inte så tydligt i ansökningarna som analyserats, men de främsta skälen bör ha framkommit i de intervjuer som genomförts inom projektet.

Ansökningstekniska skäl förenar orsaker som att ansökningsprocessen inte utförts enligt regelverket, att det inte funnits giltiga skäl att förlänga igångsättningstider eller godkänna ändring av ekonomiska säkerheter och så vidare. Denna kategori står för 25 procent av de granskade ansökningarna.

Artskyddsregler står för 10 procent av de granskade ansökningarna. Det ska framhållas att siffran kan vara något större, då krav på utredningar kopplade till artskydd kan ha bidragit till att ansökningar dragits tillbaka eller inte fullföljts.

5.3. Förslag på möjliga lösningar framkomna via intervjuer

De förslag som framkommit i intervjuerna visar att det finns åtgärder som kan vidtas för att förbättra oförutsägbarheten, till exempel genom att kommunal tillstyrkan får tydligare ramar att verka inom.

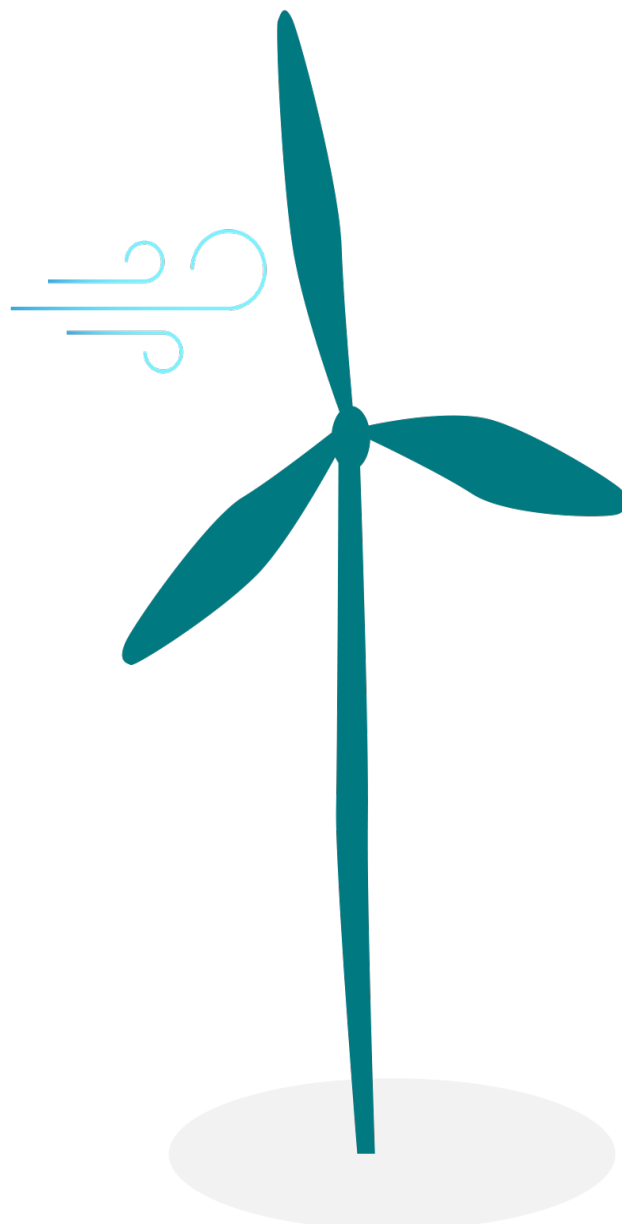
Ekonomiska incitament i olika former är något som flera intervjuade föreslår för att minska risken för avundsjuka genom att sprida ekonomiska värden till fler i de kommuner där vindkraft

etableras. En intervjuad person framhåller att ekonomiska incitament kan ses som en muta, men att det inte bör förhindra denna typ av åtgärder.

Ansökningsprocesserna föreslås av ett flertal intervjuade förbättras genom att den kommunala tillstyrkan begränsas både i omfång och i tidsomfattning. Ett flertal intervjuade personer föreslår att Försvarsmakten ska börja att motivera avslagen tydligt. Något som lyfts av flera intervjuade personer är behovet av att göra en översyn av alla involverade regelverk och genomföra förenklingar. Det är även flera som framhåller vikten av att tydliggöra vindkraftsplanernas aktualiseringsbehov och juridiska ställning.

Dialoger och kunskapsöverföring nämns ofta bland de intervjuade, då många önskar att det ska finnas förutsättningar för tidig dialog mellan vindkraftsbolag, allmänhet och myndigheter. Om närboendes känsla av maktlöshet kan ersättas av att ha blivit lyssnad på, skulle mycket vara vunnet. Ett stort önskemål är också att kunskapsläget skulle kunna förbättras genom olika åtgärder så att osäkerheterna minskas.

Ökad samordning mellan statliga myndigheter är främst något som representanter från vindkraftsbolagen samstämmigt önskar. Kopplingar till strategiskt beslutade miljömål är också efterfrågat, användbart inte minst i diskussioner med helhetsperspektiv och beskriven nytta.

6. Andra studier och insatser

Det finns många pågående och planerade insatser som kommer att bidra med värdefulla underlag och erfarenheter till det fortsatta arbetet för en hållbar vindkraftsutbyggnad. Dessa studier och insatser beskrivs här.

Nationell vindkraftsstrategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad

I den nationella strategin finns ett förslag på ändrad utformning av lagen som styr kommunal tillstyrkan. Lisa Nordin har i utredningen "En rättssäker vindkraftsprövning" lämnat ett förslag som i dagsläget är på remiss till november 2021. Strategin har också undersökt åtgärder för lokal och regional nytta med slutsatsen att det finns fördelar och nackdelar med alla typer av åtgärder och att någon metod som passar överallt inte har hittats. Ett annat behovsområde är behovet av forskning kring så kallat amplitud modulerat buller.

Likheter mellan denna rapport och den Nationella strategin är bland annat vikten av att hitta samexistenslösningar med Försvarmakten. En annan likhet är behovet av samordning gällande utbyggnad av vindkraft med elnät. Strategin lyfter även utvecklad planeringsprocess.

Rapport 2021:03 "Vägledning för hållbar vindkraft i Dalarna"

Likheter mellan denna rapport och vägledningen som Länsstyrelsen i Dalarna har tagit fram handlar om behovet av kunskapshöjande insatser, tillitsskapande processer, tidig dialog med berörda aktörer, bra kompensationsystem, tydliggöra vindkraftens sociala och ekonomiska effekter. Ytterligare likheter är behovet av bra digitala kartunderlag och att analysera samexistenslösningar.

Här finns ännu fler studier och insatser:

- "Statistik om land- och havsbaserad vindkraft 2014 till 2021 - Samråd, ansökningar, beslut, avslagsanledningar", Westander 2022-06-08
[Statistik-om-vindkraft-2014-2021-Svensk-Vindenergi-1.pdf \(svenskvindenergi.org\)](#)
- "Statistikgranskning av Jan Darpös rapport", en rapport av Henrik Westander, 2021
<https://svenskvindenergi.org/wp-content/uploads/2021/04/Statistisk-granskning-av-Jan-Darpos-rapport-2021-04-21-slutlig-1.pdf>
- "Vindkraft - en viktig del av framtidens energisystem", en rapport av Naturskyddsföreningen
[Ny rapport: Så kan hållbar vindkraft byggas ut i Sverige - Naturskyddsföreningen \(naturskyddsforeningen.se\)](#)
- "Rättssäker vindkraftsprövning", en utredning av Lise Nordin, 2021, klar 30/6
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/10/utredning-om-okad-forutsagbarhet-vid-miljoprovning-av-vindkraft/>
- "Vägledning för hållbar vindkraft i Dalarna", ett projekt av Länsstyrelsen Dalarna, 2020
<https://www.lansstyrelsen.se/dalarna/tjanster/publikationer/2021/vagledning-for-hallbar-vindkraft.html>
- "Regional planering av vindkraft", ett projekt av KTH, 2021
<https://www.kth.se/en/seed/forskning/alg/pagaende-forskningsprojekt/rewind-1.896022>

- "Kraftsamling, vindkraft i Jönköpings län", ett projekt av Region Jönköping, 2021 <https://rjl.se/energikontoret/pagaende-projekt/kraftsamling-vindkraft-i-jonkopings-lan/>
- "Planera i medvind", vindbruksplanering för lokal förankring, ett projekt av Länsstyrelsen Värmland, 2021 <http://www.energimyndigheten.se/forskning-och-innovation/projektdatabas/sokresultat/?projectid=31932>
- "Smart förnybart", regionala dialoger om förnybar el i energisystemen, Länsstyrelsen Skåne, 2021 <https://powercircle.org/regionala-dialoger-fornybart/>
- "I med och motvind", en plats där lokalsamhälle och vindparker möts i Gävleborgs län, ett projekt av Hela Sverige ska leva X-ing Gävleborg, 2021 <https://helasverige.se/nyheter/nyhet/visa/jenny-breslin-ordfoerande-i-hela-sverige-ska-leva-x-ing-gaevleborg-deltar-i-intervju-om-vindkraft-i/>
- "Hållbar landbaserad vindkraft", synergi, integration eller konflikt mellan riksintressen, ett projekt av SLU, 2021 https://www.umu.se/nyheter/stod-till-forskningsprojekt-om-planering-av-vindkraft_7288945/
- "Verktyg för strategisk planering", bedömning av vindkraftens kumulativa miljöeffekter, ett projekt av Chalmers, 2021 <https://www.chalmers.se/sv/projekt/Sidor/Verktyg-fQr-strategisk-planering-genom-bedQmning-av-vindkraftens.aspx>
- "Marin MedVind", underlag för storskalig hållbar vindkraft till havs, ett projekt av Aquabiota Water research, 2021 <https://www.aquabiota.se/projekt/medvind/>
- "Åtgärder för lokal nytta vid vindkraftsetableringar, underlag till nationell strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad av Energimyndigheten, 2021 http://www.energimyndigheten.se/globalassets/fornybart/strategi-for-hallbar-vindkraftsutbyggnad/atgarder-for-lokal-nytta-vid-vindkraftsetableringar_20210218.pdf
- "Vindkraftens resursanvändning", underlag till nationell strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad av Energimyndigheten, 2021 http://www.energimyndigheten.se/globalassets/fornybart/strategi-for-hallbar-vindkraftsutbyggnad/vindkraftens-resursanvandning_slutversion-20210127.pdf
- "Nulägesbeskrivning - vindkraftens förutsättningar", underlag till nationell strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad av Energimyndigheten, 2021 http://www.energimyndigheten.se/globalassets/fornybart/strategi-for-hallbar-vindkraftsutbyggnad/nulagesbeskrivning_-_vindkraftens-forutsattningar.pdf
- "Analys av juridiska förutsättningar för en hållbar vindkraftsutbyggnad", underlag till nationell strategi för en hållbar vindkraftsutbyggnad av Energimyndigheten och Naturvårdsverket, 2021 <http://www.energimyndigheten.se/globalassets/fornybart/strategi-for-hallbar-vindkraftsutbyggnad/analys-av-juridiska-forutsattningar-for-en-hallbar-vindkraftsutbyggnad.pdf>
- "Vindkraftens påverkan på fåglar och fladdermöss", ett projekt av Lunds universitet, 2021 <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Forskning/Vindval/Faglar-och-fladdermoss/>
- "Vindkraft och oförutsedd påverkan på arter och deras livsmiljöer", ett projekt av SLU och Uppsala universitet, 2021 <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Forskning/Vindval/Vindkraften-i-samhallet/>

- ” Vindkraft och upplevelsevärden i naturområden”, ett projekt av ETOUR Mittuniversitetet, 2021 <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Forskning/Vindval/Manniskors-intressen/>
-